

מבוא
שיחות הר"ן

שיחה ד

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

קשה שיהיה עשירות לאיש כשר

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ח"מ שמו שמח)

שיחות הר"ן סימן ד'

עבשו בעתים חללו, קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש פשר. כי צריך שיהיה לו ירידה גדולה מאד, ח"ו, עד שישגיג מעות. ואפלו אחר הירידה ח"ו מעבודתו ותכרה, עדין לאו כל אחד משיג מעות. כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כל אחד משיג מעות. אבל איש פשר באמת, רחוק מאד שיהיה לו עשירות.

כי דע, שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות בבחינת: "ותרד פלאים" (איכה א), פלאים – אותיות אלפים.

הינו שהאלפים של עשירות ירד פלאים, והינו ירידה גדולה ונפלאה. עליבן בהכרח שיהיה לו ח"ו ירידה גדולה מאד קדם שבא לעשירות, והינו אלפים מזמנים, ועדין הוא ספק כנ"ל.

אבל איש פשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות, ואף-על-פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים פורים שיש להם מעות, אבל הוא כבוד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. גם באמת, אף-על-פי שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אף-על-פי-כן אין להם עשירות גדול מזמן כמו שיש להקלי עולם שיש להם אלפים ורבבות אדמים מזמנים, כי עבשו קשה וכבוד מאד שיהיה להפירים עשירות כנ"ל.

וכמו שאומרים בשם רבי נחמן זקני [סבא של רבנו] ז"ל שאמר על מה שאמרו רבותינו ז"ל (שפת סג): "ארף ימים בימינה" ואמרו רבותינו ז"ל: "ארף ימים איבא [יש] עשר וכבוד ליבא [אין]? ואמרו: 'כל-שכן עשר וכבוד'.

ואמר רבי נחמן [סבא של רבנו] זצ"ל: שהוא רק כל-שכן, הינו שבודאי הוא קל-חומר וכל-שכן שראוי שיהיה להם עשר וכבוד, אבל לא פפרוש. כי את על פי כן אין להם מזמנים כמה אלפים אדומים, וכנ"ל.

מאמר קשה שיהיה מעות לאיש כשר

משיחות הר"ן אות ד'

מקום וזמן אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר כאן שאחרי החורבן קשה מאד שיהיה לאיש כשר ממון הרבה כי השפע יורד לאומות וישראל מקבלים מהם מעט, ואיש כשר כדי שיהיה לו ממון צריך לירד ממדרגתו ואזי הוא בסכנה. תורה זו קשה להבנה אבל מתפרשת יפה עפ"י תורה יב כמבואר בפרפראות לחכמה שם: שאיש כשר הוא הלומד תורה לשמה, ועליו אמר שלמה המלך "אורך ימים בימינה", דהיינו ששכרו בעוה"ב, אבל בזה העולם דהיינו "עושר וכבוד בשמאלה" דהיינו רק למי שלומד שלא לשמה. ואמנם חז"ל בשבת סג. הקשו ק"ו אם בשמאלה ק"ו בימינה, ומהק"ו הזה נמשך פרנסה בריווח גם לאיש כשר. אבל זה רק עד שנחרב הבית המקדש, שאז נפלה המלכות פלאים, ולעומתה קמה מלכות דסט"א וכל השפע לקחה לעצמה ורק התמצית קבלה המלכות קדושה, ועל כן מה שנשפע לאיש כשר מכח הק"ו הנ"ל הוא רק כדי חיותו ולא יותר, וכדי שיהיה לו פרנסה בריווח צריך לירד לשמאלה של תורה דהיינו ללימוד שלא לשמה, ושם הוא בסכנה. ובלק"ה ת"ת ג' מבואר עפ"י תורה יב שזה יכול לעשות רק צדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה משרשה במזל העליון שבכח לשמאל ומיד לימין לכלול השמאל בימין. ועל כן נראה שא"א שיהיה ממון דקדושה בריווח לאיש כשר רק ע"י שיהיה מקושר לצדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה באופן זה.

שיחות

חיי מוהר"ן אות תצג תצד – ראה בפנים

לקוטי הלכות

ח"מ גניבה ב' ט – ראה בפנים

יו"ד תלמוד תורה ג' אותיות ד' ה' – ראה בפנים

קושיות

- איש כשר – צ"ע מה הכוונה איש כשר? עיין תורה קטז תנינא/י²
- איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – ולעיל אמר קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש כשר – וצ"ע פתח במעות וסיים בעשירות, והרי אמרו באבות איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא מי שיש לו מעות לאלפים.
- איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – צ"ע מנדה טז:י³ שאם יהיה עשיר או עני נקבע ביצירת הוולד. נראה שבאמת מה שנגזר על האדם לצורך תיקונו נקבע במזלו ורק בקושי ולא תמיד אפשר לשנות כגון רבי אליעזר בן פדת שא"ל הקב"ה שכדי שיהיה לו ממון צריך להפוך את העולם. מאידך מצינו שבתפילה כראוי אפשר

² א ער י סיון תשפ

במראה מקומות נעורתי בביאור נועם השיחות על שיחות הר"ן.

³ תורה קטז תנינא – כי הצדיק הוא בדמיון וצ"ל ככל האנשים ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני-אדם אינם בדמותו כ"ל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הכשר נדמה שהולך עם פרפשות ורקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ-ישראל באמת היא מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחיותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ-ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזהר הקדוש פרשת תרוומה. אף אף-על-פי-כן בגשמיות לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ-ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדושתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-כן הצדיק והאנשים כשרים לערך שאר העולם, שבאמת הם דומים בכל תנועותיהם כשאר בני-אדם בדמיונם וצ"ל, ואין ביניהם הפרש בגשמיות לכל מראה עיני כשר, ואף-על-פי-כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי. כי איש כשר הוא ענין אחר לגמרי כנ"ל, מכל-שכן הצדיקים האמתיים.

¹ נדה דף טז: – דרריש רבי תנינא בר פפאי: אותו מלאך הממונה על ההריון "לילה" שמו, ונוטל טפה ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר לפניו: רבנו של עולם, טפה זו מה תהא עליה? גבור או חלש? חכם או טיפש? עשיר או עני?

לשנות את המזל ועל זה נאמר שישראל מעל המזל. וחז"ל אמרו בני חיי מוזוני במזל תליא, וראה לק"ה ת"ת ג' פל"ח תורה יב אות ה'// שרש הממון הוא בעתיקא שם אורות הצחצחות ומול עליון, וצדיק גדול שבכוחו לעלות לשם בכוחו להמשיך משם פרנסה בריוח גם אחרי חורבן הבית שכל השפע בהכרח יורד אל השמאל והסט"א מהם מקבלים הגויים וישראל רק תמצית.

ד. איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות – צ"ע מדוע איש כשר צריך עשירות? הרי אמרו בחגיגה ט:// שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות. הרי אנו מדברים כאן על איש כשר וחז"ל אמרו (תנחומא בשלח כ') לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. וראה תורה נו שהמן עמלק היה מאסף ממון, כי זו מהותו להיות נשען על מבטח בוגד של ממון, ולא כאיש ישראל כשר ששברו רק על ה' אלקיו, כמ"ש עיני כל אליך ישרו. (ראה תורה עו)

ה. פי גם הרשעים וקלי עולם לאו פל אהד משיג מעות. אבל איש כשר באמת, רחוק מאד שיהיה לו עשירות – לפי מה שמבאר לקמן שאחר החורבן יורד השפע לגויים וישראל נזונים מהתמצית, צ"ע מה ההבדל בין איש קל לאיש כשר? הרי גם איש קל הוא יהודי ומקבל רק מהתמצית. ונראה עפ"י הפל"ח שביאר עפ"י תורה יב שאחרי החורבן נגול השפע לאומות הכוונה לסט"א ואין הכוונה שרק הגויים מקבלים ממנה אלא גם יהודי שאוחז בשמאל דהיינו שמעשיו לא לשם שמים. ועל כן איש כשר קשה ליקח מהשמאל ולהשאר כשר, וכמבואר בלק"ה ת"ת ג' שצריך לזה צדיק גדול שיכול להמשיך השפע לשמאל ומיד לכלול שמאל בימין. אבל מי שנשאר בשמאל השפע שלו אינו שפע אלא דמיון וחסרון כמבואר בתורה כג שיש לו מנה רוצה מאתים וכל ממון שנוסף לו גם נוסף לו הרגשת חסרון כפולה, וזה הממון שיש לרשעים וקלי עולם.

ו. שמיים שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות – צ"ע האם הכוונה למבואר בזהר תרומה קנב: שאחרי החורבן השפע פרנסה יורד לגויים וישראל מקבל רק מהתמצית? הוזהר שם מדבר על ישראל שיצאו לגלות בין העמים, על כן מקבלים פרנסה דרך השר בשמים של האומה שנמצאים בה, והשר בעצמו מקבל כפלים דהיינו גם בשביל ישראל, אלא שישראל מקבלים רק מהתמצית, כי העיקר הוא נותן לאומה השייכת לו. אבל כשישראל בארץ ישראל גם אחרי החורבן הם מקבלים מהקב"ה. ולכאורה לא על זה דיבר הוזהר שם. ונראה שבארץ

ד' לק"ה תלמוד תורה הלכה ג' אות ה' – וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל (מועד קטן כח.): "בני חיי ומוזוני לאו בזכותא תליא מלתא כי אם במזל תליא מלתא". ואיתא בזהר הקדוש (האזינו רפט.), דהיינו במזל העליון שהוא בחינת עתיקא, שם תלויים המזונות. ולבוארה קשה, הלא עקר המזונות והפרנסה הוא משמאל, בחינת "משמאלה עשר וכבוד" פנ"ל. ואיך אמר כאן שהמזונות ממזל העליון, שהוא עתיקא, הלא שם אין שום שמאל כלל, וכמו שאיתא בזהר הקדוש (נשא קבט.): "האי עתיקא בלא מינא, לית שמאל ולית עשר תמן" (סימן מט). ואיך אמר כאן שהמזונות והעשירות ממש דיקא? אף אמת עקר שרש השפע של עשירות ופרנסה הוא רק שם בבחינת עתיקא שהוא מזל, אבל שם בשרשו אין שיה לקרותו בשם עשירות, כי שם בלא ימין ושם השפע הקדוש בלא חד ואין בה שום ציור. ושם גם השפע של עשירות הוא רק תורה, אור צח ומצחצח. ולמטה בשנמשך השפע אינו בשנמשך השפע לימין ולשמאל, אינו נצטיר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה. ומחמת זה צריך הצדיק לפל לבחינת שמאל בשביל פרנסה, אבל תכף בשייפל לבחינת שמאל – תוכל הסטרא אחרת להתגבר ויתאחז בו חס ושלום, ואזי זה וזה לא יתקיים בידו, כי הוא המסית הוא המקטרג וכו' (בבא בתרא טז.). כי אחר כך ישללו הם בעצמם השפע ממנו ולא ישאר בידו מאומה. בבחינת "וסרתם וכו', ועצר את השמים" וכו', בבחינת (קהלת א, ג): "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש", דהיינו חליפי התורה, כמו שפרש רש"י שם, הינו בשאינו עוסק לשמה. וכונתו בתורה בשביל הנאת עצמו, כאשר בא – פן ילה, ומאומה לא ישא בעמלו, ומה יתרון לו שיעמל לרוח, כי העמל שעמל בתורה שלא לשמה – לא די שלא זכה לבתרה של תורה, גם לפרנסה לא זכה וכל ימיו בעס ומכאובים, כי נשאר הפרנסה אצלם חס ושלום, ומאומה לא ישא בעמלו פנ"ל. ואם יעסק בתורה רק לשמה בלי שום שגיאה אפלו דקה מן הדקה, גם פן לא יהיה לו פרנסה, כי עקר הפרנסה משמאלה. ועל כן באמת קשה מאד להשיג פרנסה בבחינת קשין מזונותיו בקריעת ים סוף, פנ"ל.

ועיין פל"ח תורה יב אות ה' – אך לבאר הדברים ביותר קצת, נראה על פי מה שהביא רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מט, כי באורייתא של עכשיו יש ימין ושמאל ובשמאלה עושר וכבוד, אבל בעתיקא לית שמאל ולית עושר תמן (ועיין אידרא נשא דף קכ"ט לית שמאלה בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינה וכו') ולכאורה גם שם יש להקשות כנ"ל, הא גם בימינא כל שכן דאיכא עושר וכבוד אך המובן משם הוא כי אף על פי שבוודאי יכולין להמשיך משם שפע גשמיות במכל שכן, אך הזוכה למדרגת ימין אינו עולה על מחשבתו כלל שיהיה חפץ בשפע גשמיות, מאחר שיכול להמשיך משם שפע רוחניות של אורך ימים, שאין להשפע גשמיות שום ערך כלל כנגד אור השפע רוחניות, על כן הוא ממשיך משם רק שפע רוחניות, וגם השפע גשמיות של עושר וכבוד מחליף שם על שפע רוחניות וגם זה מובן בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות במאמר צוית צדק סימן כ"ג ובמאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג ובסימן ר"מ ד"ה כל השפעות ועל כן מוכרח הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות הלכות תלמוד תורה הלכה ג' מבאר שם, שעיקר שורש השפע של עשירות ופרנסה נמשך גם כן רק מבחינת עתיקא שנקרא מזל שם כולא ימינא כנ"ל, אך שם כולא חד ואין בהשפע שום ציור כלל, וגם שפע העשירות הוא רק אור צח ומצחצח, ולמטה כשנמשך השפע לימין ולשמאל או נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה, ומחמת זה צריך הצדיק ליפול לבחינת שמאלה בכדי לצייר השפע שם לעשירות אבל או כשנפל לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרת להתגבר חס ושלום, ולהתאחז בהשפע ולהמשיך לעצמם כל השפע חס ושלום, על כן צריך לחזור תיכף משמאל לימין ולאכללא שמאל בימינא, ואז ממשיך הפרנסה לעולם בקדושה גדולה ע"ש שהאריך בזה בדברים נפלאים:

ה' חגיגה דף ט: – אמר ליה אליהו לבר ה' ה', ואמרי לה לרבי אלעזר: מאי דכתיב: "הנה צרפתיה ולא בכסף צרפתיה בכור עוני" – מלמד שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף, היינו דאמרי אינשי: יאה עניותא ליהודאי כי פרזא סומקא לסוקיא חירא.

י' חסד לאברהם (אזול) – מעין א – נהר כה – אמנם הת' פרסה של א"י אין בו שר ולא חיצוני כלל, אלא שיש בגבולה סביב קליפה קדושה עבה וקשה אשר צדה שמבחוץ טמאה וצדה שבפנים טהורה, כמו קליפת האילן אשר צידו שמבחוץ היא מכוער וצידו שמבפנים נאה ונאות לערך האילן וכן קליפות האגוז, וכל בעלי הקליפין מבחוץ פגום וקשים וצד מבפנים נאה ונאות לערך המוח הפנימי: והנה

ישראל מה שכתוב "ותרד פלאים" הכוונה שכיון שאין קרבנות אין כפרת עונות ואין העלאת מיינ נוקבין מספיק לעורר שפע גדול. והכי נמי בחו"ל אצל הצדיק שגם שם יש קדושת א"י כי "עיני ה' אל צדיקים" כמו "עיני ה' אלקיך בה (בארץ) מרשית השנה עד אחרית". אבל באמת עיין מה שכתב בשערי אורה שבחורבן התגברו ד' קליפות שהן ג' טמאות וקליפת נגה (הנזכרות ביחזקאל א) ומפרידות בין ה' לישראל וגזלות את השפע ליתן לחיצונים ואומות העולם. והיינו המבואר בפרי עץ חיים שאחר החורבן נפסק היחוד קב"ה ושכינתיה שהיה תדיר, ועל כן השכינה חסרה ואין לה ליתן טרף לביתה אלא מעט מהתמצית שמקבלת מהאומות.

ז. שְׁמִיּוֹם שְׁחָרְבַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נִפְלַ הַעֲשִׂירוֹת בְּעַמְקֵי הַקְּלִפּוֹת – צ"ע הרי גם קודם בנין הבית את העולם הזה קיבל עשו, ואת העולם הבא יעקב/י. וצ"ל ע"י שגנב הברכות קיבל עוה"ז, אבל רק כשעושים רצונו של מקום כמ"ש/י"ו "והיה כאשר תריד ופרקת עולו" ופרש"י כשיעברו ישראל על התורה. וכ"ש אחרי החורבן שכל השפע שגנב יעקב חזר לעשו כמבואר בתורה יב ובפ"ח שם אות ג' טו

ח. בְּהִכָּרְחַ שְׂיֵהִיָּה לֹא ח"ו יְרִידָה גְדוֹלָה מְאֹד קִדְּם שְׂפָא לַעֲשִׂירוֹת – צ"ע איזה ירידה? והאם הכוונה שעדיין נשאר איש כשר? דאל"ה תיפוק ליה שיהיה לו מזון מצד שהוא לא איש כשר, שהרי עיקר הקושי הוא לאיש כשר.

ט. בְּהִכָּרְחַ שְׂיֵהִיָּה לֹא ח"ו יְרִידָה גְדוֹלָה מְאֹד קִדְּם שְׂפָא לַעֲשִׂירוֹת – צ"ע האם הכוונה להשתדלות על פרנסה? או ללימוד שלא לשמה? או אולי לבעס? ראינו מבארים שהכוונה להשתדלות בפרנסה אבל כאמור הפ"ח ביאר עפ"י תורה יב שהכוונה ללימוד שלא לשמה.

י. וְאִף־עַל־פִּי שְׁנַמְצָאִים גַּם צְדִיקִים וְאֲנָשִׁים בְּשָׂרִים שֵׁשׁ לָהֶם מְעוֹת, אָבֵל הוּא כְּבֹד וְקָשָׁה מְאֹד מְאֹד. וְגַם הַעֲשִׂירוֹת שֵׁשׁ לָהֶם לְצַדִּיקִים, הוּא מוֹזֵק לָהֶם לְעַבְדוֹתָם. – צ"ע מדוע מוזיק והאם רק לצדיקים מוזיק ולא לאנשים כשרים?

יא. וְגַם הַעֲשִׂירוֹת שֵׁשׁ לָהֶם לְצַדִּיקִים, הוּא מוֹזֵק לָהֶם לְעַבְדוֹתָם – משמע שכיון שבחורבן הבית נפלה העשירות לקליפות, לכן היא מוזיקה לצדיקים. משמע שחורבן הבית הוא חורבן הדעת, וממון בלא דעת מוזיק, כמבואר בתורה כג, שעל כן כדי להוליד ממון צריך לצעוק כפלים כיולדה, כדי ללדת את הממון ואת המוחין של הסתפקות השייכים לו, כדי שיתקיים בו מאמר חז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא ח"ו מאחז"ל יש לו מנה רוצה מאתים. וצ"ע האם לזה כוון רבנו כאן שאחרי החורבן קשה שיהיה ממון בלי שזיק, כי חסר דעת

דרך אותה הקליפה שהיא גדר מעכבת שלא יכנסו החיצונים לגבול א"י כלל אפי' בזמן חרבנה כנוכר, והוא פתח משוך עד היכל לבנת הספיר כדי שלא ישלטו בא"י שום שר והחיצונים, רק אם ישלטוהו בכישוף ע"י רשעים ועבירות ועבודה זרה, כי אין זה רק מצד הבחירה רעה לרשעי ישראל שיוכלו לעשות כרצונם, אבל לא שישלוט הקליפה ח"ו, ובוה נכון אמרם לא גושמה ביום זעם, שבאו המים הטמאים מי המבול מי המרים המאירים שהם הקליפות ונכנסו לא"י, אבל לא גושמו בא"י כי אין כחם שם: ובעת חורבן בית המקדש פרץ השי"ת גדר הקליפה ומסך מבדיל ונכנסו החיצונים וחרבו בית המקדש וחזרו להם ונסתם הפרצה כדאיתא בזוהר, ודרך זה הוא סוד שכינה בא"י, כי ימשוך אור רוחני אויר א"י הטהור שאין אוירה מן החיצונים כמו אויר דח"ל, אלא אוירה נגד פתח לבנת הספיר הפתוח עליה ומוריד אויר הטהור המחכים, ודאי בטוד השכינה הנקרא חכמה, וענין זה תלוי בקדושת הארץ וז"ש בזוהר פ' לך ש' עמד אברהם אבינו ע"ה על שליטת ארץ הקדושה, ולא היה יכול לרדת לעומקו רק ששפט באסטרולוגין שלו על שרי המקומות וירד לעומקו, ובארץ ישראל לא השיג עד שאמר לו השי" אל הארץ אשר אראך, הפצין ותשיג שליטת הארץ וכן השיג אח"כ בנבואה.

י' ילקוט שמעוני בראשית פרק כה רמז קיא – "מכרה כיום את בכורתך לי". אמרו כשהיו יעקב ועשו במעי אמן א"ל יעקב לעשו אחי שני עולמות לפנינו העוה"ז ועוה"ב העוה"ז יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן לישא אשה ולהוליד בנים ובנות אבל העוה"ב אין בו כל המדות הללו רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב, שנאמר "מכרה כיום את בכורתך לי" כאותו היום שהיו בבטן אמם, מיד כפר עשו בתחית המתים שנאמר הנה אנכי הולך למות אותה שעה נטל עשו חלקו העוה"ז ויעקב נטל חלקו העוה"ב וכשבא יעקב מבית לכן וראה לו עשו בנים ובנות עבדים ושפחות א"ל יעקב אחי לא כך אמרת לי שתטול אתה העוה"ב ואני אטול העולם הזה מנין לך כל הממון הזה שתשמח הרהר עשו בדעתו ומה העוה"ז שאינו חלקו נתן לו הקב"ה שברו העוה"ב שהוא חלקו על אחת כמה וכמה מיד אמר עשו רצונך בוא ונעשה שותפות טול אתה חצי העוה"ז וחצי העוה"ב כו' א"ל יעקב בני רבים ואינן יכולין לעמוד ביסורין שנא' ודפקום יום אחד:

ח' בראשית כז (מ) וְעַל־חֶרְבֶךָ תַּחֲזֶה וְאֶת־אֶחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה פֶּאֶשֶׁר תִּרְיֵד וּפְרֻקְתָּ עָלָי מֵעַל צְנָאֲרֶךָ:

ט' פ"ח תורה יב אות ג' – על מה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניוונין רק מתמצית כמבואר בזוה"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בוה), וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

י' ראה לק"ה הרשאה ד' יב – וְהָיָה רִשְׁעֵי כְּגִבְהָ אִפּוֹ וכו', פי העשירות של הרשעים בחינת ערב רב, הוא בחינת פֶּעַס וְחֶרֶן אֶף, הפך העשירות דקדושה של ישראל שנמשך רק על ידי כבישת פֶּעַס וְחֶרֶן אֶף, אָבֵל אֶצְלָם הַעֲשִׂירוֹת על ידי חֶרֶן אֶף, וְעַל כֵּן בְּאֶמְתָּ נֶאֱמַר בְּהֵם (קְהֵלֶת ב, כג): "גם כל ימיו פֶּעַס וּמְכַאֲבוֹת", פי הגְדֵלָה וְהַעֲשִׂירוֹת שֶׁלָּהֶם הוּא בְּעֵצְמוֹ פֶּעַס מְמִשׁ, וְעַל עֲשִׂירוֹת כְּזֶה נֶאֱמַר (קְהֵלֶת ה, יב): "עֲשֵׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלָיו לְרַעְתּוֹ" – זֶה בְּחִינַת פֶּעַס שֶׁנֶּאֱרָא רָעָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (קְהֵלֶת יא, י): "וְהִסֵּר פֶּעַס מִלְּבָבָּ וְהִעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרָה", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב רַבְּנֵי ז"ל (סִימָן טח).

וקשה להוליד אותה ע"כ רק מעטים שזכו לתיקון הברית ולצעוק הרבה לה' זוכים לממון עם המוחין שלו, כמבואר שם/א, ועל כן מזיק להם כי אין להם מדת ההסתפקות כמו בזמן הבית?

יב. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם – עיין תורה ט' שעשירות צריך איש כשר רק כדי לזכות להתבוננות נפלאה בהשגות אלקות, שרק ע"י שיש לו כל הון דעלמא זוכה בה. ושם נתבאר שאע"פ שהכוונה עשירות מופלגת כפשוטו, אבל כל הון דעלמא בודאי שא"א, אלא הכוונה שיש לו ממון הרבה ושמח בחלקו כאילו יש לו כל הון דעלמא. וצ"ע האם לזה כיוון כאן רבנו שאיש כשר קשה שיהיה לו עשירות שיזכה על ידה להתבוננות הנ"ל?

יג. בשבת סג. כל שכן בימינה עושר וכבוד – ומבואר בתורה יב שהפרנסה היא משמאל על כן מפילים את התנא לבחי' דקה של שלא לשמה דהיינו בחי' שמאלה של תורה כדי שימשך על ידו פרנסה. וצ"ע מדוע צריך לזה הרי יש להם פרנסה ע"י הכל שכן. ראה חיי מוהר"ן אות תצג (לקמן) שהפרנסה של ת"ח היא רק ע"י הק"ו הזה. אח"כ ראיתי שהפ"ח תורה יב אות ג' מביא קושיא זו בשם זקנו (רבי אהרן הרב של ברסלב). וראה שם אות ד' (כ"ב) שאחרי החורבן מכח הק"ו שאמרו בגמ' שבת סג. אין למימינים בה אלא מעט ממון כדי חיותם ולא יותר, על כן מוכרח הצדיק ליפול לשמאל כדי להמשיך פרנסה בריוח.

יד. את הפסוק "בשמאלה עושר וכבוד" אמר שלמה המלך בזמן שבית המקדש היה בשיא תפארתו, וצ"ע שרבנו אומר שלאיש כשר קשה שיהיה ממון רב רק בגלל החורבן, ולפי ביאור הפ"ח אות ג' (כ"ב) משמע שרק בגלל החורבן צריך הצדיק ליפול לבחי' שמאל כדי להמשיך פרנסה, כי בשמאל נמצא העושר, וקשה הרי גם לפני החורבן היה העושר בשמאל כנ"ל ששלמה אמר זאת בזמן הבית. נראה כוונת הפ"ח שדברי רבי נחמן מהרדינקע שכיון שהעושר למימינים בה הוא רק מק"ו לכן הוא מעט, זה רק אחר החורבן, אבל קודם כיון שעיקר הפרנסה ירדה לישראל אזי גם מכח הק"ו היה להם פרנסה בריוח.

א" ראה גם לק"ה קדושין ג' אות יא – פי עקר הקדשה להתדבק בהשם יתברך, לזכות לחזות בנעם ה' הוא על ידי שמירת הברית, כמבאר בדברי רבנו ז"ל על פסוק "ומבשרי אֶחָזֶה אֶלֹקִים", שעל ידי בחינת בשר קדש, שהוא שמירת הברית, על ידי זה יכולין לחזות אלקות, שהוא בחינת שרש השפע של העשירות, שאז זוכין לקבל הממון בקדשה, כי נתבטל חמדת הממון, שהוא בחינת עבודה זרה כלולה מכל העבודות זרות של השבעים לשון וכו'. פי שרש הממון למעלה הוא קדשה גבה מאד וכו', עין שם בהתורה "צוית צדק". נמצא, ששמירת הברית היא בחינת הנסיון והמשקל של כל אדם שעומד על המשקל, פי מי שזוכה לקדש את עצמו בקדשת הברית שהוא נקרא צדיק, פ"דוע (זהר נח נט), אזי זוכה לרבך את עצמו בהשם יתברך, ולחזות ולהסתכל באלקות, לראות שרש השפע של הממון והעשירות, שהוא שרש הנפשות, כמבאר במקום אחר (סימנים נט, סח). ואז ממשיך הממון והשפע בקדשה גדולה, ואז נשפע כל השפע הקדושה להשכינה וכנסת ישראל, כמו שיהיה לעתיד לבוא בשיבוא משיח ויבנה בית המקדש במהרה בימינו, שאז יתקיים (דברים טו, ד): "אִפְסָ כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֲבִיוֹן". פי יתבטל העניו והדלות מכנסת ישראל, פי השכינה וכנסת ישראל יקבלו כל השפע הקדושה משרשו העליון וזר אל יתערב בתוכם. וכל זה זוכין על ידי קדשת הברית, שעל ידי זה זוכין לעלות למעלה לחזות בנעם ה' – בשרש השפע העליונה, שהוא בחינת צדקה אור הפנים, בחינת (תהלים יז, טו): "אֲנִי בְצַדֵּק אֶחָזֶה פְּנִיָה" וכו', ואז זוכין להמשיך כל השפע והעשירות להשכינה וכנסת ישראל ללב בבחינת (מלאכי ג, י): "וְהָרִיקְתִּי לְכֶם פְּרֶכֶה עַד בְּלִי דִי" וכו'. פי שמירת הברית הוא הצנור של כל ההשפעות, פ"דוע, ועל כן זוכין על ידי שמירת הברית להמשיך כל השפע והעשירות דקדשה לכנסת ישראל ללב.

ב" פרפראות לחכמה שם אות ד: ויש עוד סמך וסעד לדברינו אלה ממה שאמר רבינו ז"ל, ונדפס בהשיחות (שאחר הסיפורי מעשיות) שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקליפות, בבחינת ותורד פלאים אותיות אלפים וכו', ועל כן קשה לאיש כשר באמת שיהיה לו עשירות גדול מאלפים הרבה מזומנים וכו' והביא שם מה שאמר זקינו הקדוש וכו' מוהר"ר נחמן ז"ל על מאמר רז"ל כל שכן עושר וכבוד, ואמר ר' נחמן ז"ל שהוא רק כל שכן אבל לא בפירוש כי אף על פי שהוא כל שכן אין להם מזומנים וכו', מבואר להדיא שאף על פי שבוודאי גם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד אף על פי כן עכשיו שנפל העשירות קשה מאוד שיהיה להמימינים בה גם עשירות רב מזומן, אם כן יש לומר שמפני כך מוכרח הצדיק עכשיו ליפול לבחינת שמאלה דייקא בכדי להמשיך עושר וכבוד לישראל במזומן קצת גם כן כנ"ל:

ב" פרפראות לחכמה אות ג' – שם במאמר תהלה לדוד הנ"ל אות ג' כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה כמו שכתוב (משלי ג) בשמאלה עושר וכבוד, ובשביל זה נפל וכו' לאיזה שגיאה דקה כחוט השערה לבחינת שמאלה כדי שעל ידי זה יקבל שפע ופרנסה לעולם וכו', כמו שכתוב בשמאלה עושר וכבוד וכו' הקושיא בזה מפורסמת כי הלא אמרו רז"ל שבת דף ס"ג אמר רב ששת מאי דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, אלא בימינה אורך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא (פירש"י בתמיה כיון דאיכא אורך ימים כל שכן עושר וכבוד, אלא למימינים בה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד וכו') נמצא הרי מבואר בדברי רז"ל שגם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד, ואם כן למה צריך הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בשביל להמשיך עושר וכבוד, מאחר שגם בימינה של תורה איכא עושר וכבוד ושמעתי מפי אדוני אבי זקני ז"ל (רבי אהרן הרב של ברסלב) שהקשה זאת לפני רבינו ז"ל, וגם אמר על זה תירוץ לפני רבינו ז"ל וקלסיה רבינו ז"ל, אך שכחתי כל הענין. ולכאורה נראה לעניות דעתי שהתירוץ על זה מבואר בדברי רבינו ז"ל באות זה אחר כך במה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממנו וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממנו כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונין רק מתמצית כמבואר בווד"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה). וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממנו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

טו. מבואר כאן בשיחה שרק אחרי החורבן קשה שיהיה לאיש כבר עשירות אבל בזמן הבית לא היה קשה. וצ"ע מתורה ר' שם מבואר להפך, שטעם שהצדיקים של היום הם עשירים, כי בגלגול קודם היו עניים, ומסתמא הכוונה גם לפני החורבן כידוע שהלל היה עני ועוד.

טז. "בשמאלה עושר וכבוד" הפל"ח ביאר על פי תורה יב שהכוונה ללומדים תורה שלא לשמה, אעפ"כ זוכים על ידה לעושר וכבוד בעוה"ז, וצ"ע לאיזה לא לשמה הכוונה, כי בודאי הלומד עמ"נ לקנטר הוא רשע ומוטב שלא נברא (ברכות יז). אלא הכוונה ללימוד על מנת להקרא רב שעליו אמרו מתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה, (פסחים נ:)/י. אלא הכוונה ללמוד רק על מנת לעשות נחת רוח להקב"ה/י, ויש בזה דקויות כי בתורה לז תנינא/י^{טו} אומר רבנו שאפילו ללמוד כדי לזכות לעוה"ב זה בחי' מילוי בטן עיי"ש, גם ראה תולדות יעקב יוסף/י^{יז} שהלמוד בפלפול אפילו לשמה מעורב בו איזה תועלת הנאה על כן האריז"ל היה לומד תחילה בפלפול כדי לשבר את הקליפות, ועי"ז אח"כ חוזר ללמוד את הסוגיא לשמה ממש לשם יחוד קב"ה ושכינתיה.

יז. צ"ע לפי המבואר בלק"ה תלמוד תורה ג' ה' שרק צדיק גדול מאוד יכול להמשיך פרנסה ע"י שיוורד לבחי' שמאל כי צריך לזה לעלות לעתיקא ששם שרש הממוץ ולהוריד משם לשמאל רק לציר השפע שם לעשירות, אבל תב"ח הוא חוזר משמאל לימין וכולל שמאל בימין, וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה, כי הוא מוציא כל העשירות משמאל לימין. – א"כ מה כוונת הפל"ח שביאר את השיחה שלנו עפ"י המבואר שם, הרי איש כשר אע"פ שהוא צדיק, אבל הוא לא הצדיק הגדול שיכול לעלות לעתיקא (כמבואר בתורה קה/י^{יז} שאפילו צדיק גדול מאוד זה לא פשוט שזוכה לזה). על כן נ"ל פשוט שכל כוונתו לאיש

י"ד עיין פל"ח תורה ג' שם עפ"י התוס' בפסחים נ: שהקשו סתירה בגמ' שבברכות יז. אמר רבא הלומד שלא לשמה מוטב שלא נברא, ובפסחים נ: אמר מוטב שילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. ואורי' דהתם (בברכות יז) מיירי כגון שלומד כדי להתייחר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה, ואינו לומד ע"מ לעשות, לכן מוטב לו שלא נברא. אבל בפסחים מדובר שלא מתכוון לרעה אלא מתוך עצלות. והביאור עיין בתורה קנט שללמוד לשמה היא מדרגה גבוהה וקשה, וצריך להיות ראוי לה, לכן מי שרוצה ללמוד לשמה לאוקמה שכינתה מעפרה, או עכ"פ לומד עמ"נ לחזור בתשובה ולהתקרב אליו ית', אזי אפילו שלא מצליח ביון שפנימיות מחשבתו לשוב, עליו נאמר לעולם ילמד אדם שלא לשמה וכו', אבל מי שהוא זקן וכסיל, שסובר שהוא כבר צדיק, ואין לו צורך לשוב בתשובה, זה הוא הלומד רק עמ"נ להתייחר ולקנטר.

י"ט ראה לקוטי הלכות י"ד הלכות תלמוד תורה הלכה ג אות ב' – אמרו רבותינו ז"ל (ברכות סג): "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וכמו שכתוב (ויקרא כו, ג): "אם חקתי תלכו" – על מנת שתהיו עמלים בתורה (תורת כהנים שם), 'עמלים' דיקא, ועקר העמל והיגיעה שצריכין לעמל ולהתיגע הרבה בתורה הוא רק בשביל לברר עסק התורה שיהיה הלמוד לשמה – לעשות נחת רוח ליוצרו יתברך, ולא יהיה למודו חס ושלום בשביל תועלת עצמו להתייחר ולקנטר חס ושלום, ולא יעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדם לחפר בה וכו' (אבות ד, ה). ועקר היגיעה והעמל בשעת הלמוד הוא רק בתורה שבעל פה, כי בלמוד חמש אין צריכין להתיגע כל כך. ועקר היגיעה והעמל הוא רק בתורה שבעל פה. וזהו מחמת שבתורה שבעל פה שחדש התנא או איזה צדיק – בהקרח יש בה בחינת "שמאלה", שהיה מכרח התנא לפל בשעת אמירת תורתו לאיזה שגיאה דקה כדי להמשיך פרנסה פנ"ל, אשר משם נמשך בחינת משמעות של "ופשעים יבשלו בם" פנ"ל. ומחמת זה כל מי שרוצה לעסק בתורה באמת ולזכות לכתרה של תורה, לזכות על ידי התורה לחיי עולם להתדבק בקונו אשר זה תכלית עסק התורה הקדושה, הוא צריך להתיגע מאד בעסק התורה שבעל פה, לברר ולהכניע בחינת אחיות "ופשעים יבשלו בם", דהינו המחשבות של גסות ופניית והערמימית שרודף אחרי מחשבתו, ורוצים להטות לבבו מן האמת חס ושלום, לעסק בתורה בשביל כבוד וגסות בשביל שיתקרי רבי, בשביל שיהיה רב באיזה קהלה, או מורה הוראה, או להיות מפרסם ולומר תורה בסעדה שלישיית ולהנהיג העולם, ולהרבות כבודו, פנהוג עכשו, וכיוצא באלה הפניות והשטותים הרבים והבלבולים שיש להלומדים בשעת עוסקם בתורה שבעל פה. וכל זה נמשך משגיאה דקה שהיה להצדיק בשעת התגלות תורתו, שהיה מכרח לפל בה בשביל להמשיך פרנסה לעולם פנ"ל. ועל כן צריכין יגיעה גדולה, דהינו לשוב בתשובה שלמה על כל מעשיו הרעים, ולהתאמץ בכל עז להכניע ולהשפיל כל אלו המחשבות רעות ולבקש מהשם יתברך שיזכה למוחו להשכינה, דהינו שיעסק בהתורה בשביל השם יתברך לבד, שצונו לעסק בתורה ולעשות נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו.

י"ט תורה לז תנינא – ממתים ידך ה' ממתים מחלד, הינו מן המתים על-ידי ה' ויש להם עולם הבא, ומן המתים מחלד, דהינו בני עולם הזה, וזהו חלקם פחיים וצפונך, הינו שתי הכתות פנ"ל, ששניהם בחינת: תמלא בטנם, הינו מלי ב"טן בעולם הזה או בעולם הבא פנ"ל, וזהו: ישבעו בניו והניחו יתרם לעולליהם, פנ"ל, וגם מי שבחר בעולם הבא, ורוצה להשאיר זכותו לבניו, גם זה בחינת: ישבעו בניו והניחו וכו'. אבל אני בוחר לעצמי משתי הכתות הנ"ל בצדק אחזה פניה, שעם כל הצדקות שלי אצפה לחיות פני ה' / אשבעה בהקיץ תמונתך, פנ"ל. ועם כל זה טוב מאד אפלו מי שעובד בשביל עולם הבא. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו, פמוכא, שאין לאדם לקבל כל שכרו, רק ישאיר זכותו לבניו אחריו. רק שהצדיקים השלמים, אוהבי ה' באמת, כגון דוד וכו' יצא, אין בוחרים בכל זה כלל, ואין רוצים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם, רק למלאות רצונו יתברך וכנ"ל:

י"ח תולדות יעקב יוסף פרשת שלח אות יד – האר"י ולה"ה למד הלכה בפלפול תחלה לשבר הקליפות, ואח"כ למד פנימית התורה שהיא הכנסת כלה. וז"ש לעולם יעסוק אדם בתורה, ר"ל פלפול שהוא שלא לשמה לשם ה' רק לשבר הקליפות, שמתוך זה בא לשם ה' ודו"ק.

י"ח תורה קה – ...והנה איתא בזהר (נשא דף קלז): אית רחמים ואית רחמים, אית רחמים פשוטים דנעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, כמו שכתוב (ישעיהו נ"ד): וברחמים גדולים אקבצך. ואנו צריכין רחמים, אף בעוונותינו הרבים כדור הזה אין מי שיתפלל פה, שיוכל להמשיך הרחמים, מחמת שאין מי שיפיר גדלת הבורא כל כך, מפני גדל הגלות והדקויות. והוא בחינת תפלת הקדוש ברוך הוא, שאמר חכמינו זכרונם לברכה: מנן שהקדוש ברוך הוא מתפלל, הינו שכבכול בחינות הרחמים פשוטים מבקשים ומתפללים ומעוררים הרחמים הגדולים. כי אנו בני חס כי אם לעורר הרחמים פשוטים, שהם בחינות רחמים סתם דנעיר אנפין, אבל אלו הרחמים יש להם גבול, וכפי מדת הרחמים הפשוטים האלו, חס ושלום, אי אפשר להושיע לנו. על כן אנו צריכין לבקש

כשר שמקושר לצדיק הדור הגדול מאד שבכוחו להמשיך שפע מעתיק כמבואר שם. ונמצא לפ"ז שאע"פ שמקושר לצדיק גדול צריך גם הוא בעצמו לירד קצת לשמאל כדי להמשיך לעצמו ממון יותר מכדי חיותו. ועדיין צ"ע.

יח. בחיי מוהר"ן תצ"ג אומר רבנו שלוליא קושית הגמ' אם בשמאלה עושק כ"ש בימינה, לא היה לצדיקים שום עושר וכבוד בעה"ז כפשוטו של מקרא, אורך ימים בימינה" מה זה ותו לא. וצ"ע איך היו חיים? אל על כרחק לומר שכדי חיותם היה להם, וא"כ צ"ע מה שאמר רבי נחמן מהורדיקנע שע"י הק"ו כיון שהוא לא מפורש זכו רק כדי חיותם קשה הרי זה כבר היה להם. וצ"ל שמצינו (בברכות יז:) שחנינא בן דוסא די היה לו בקב חרובים לשבוע, וכנראה שזה מה שהיה לצדיקים לוליא הק"ו של חז"ל, אבל ע"י הק"ו נמשך להם כדי חיותם באמת, אבל לא בריוח ולא עשירות כלל.

הקדמה

ראה משלי ג' טז "אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד" ופרש"י שם שבשמאל של תורה, דהיינו הלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד בעה"ז, ובימין של תורה דהיינו הלומד לשמה זוכה לאורך ימים דהיינו שכל עוה"ב.

בגמרא שבת סג. הקשו אם ב"שמאלה עושר וכבוד" ק"ו שראוי שגם בימינה יהיה עושר וכבוד. שאם ללומדים שלא לשם שמים יש עושר וכבוד בזכות התורה, כל שכן שראוי שיהיה ללומדים תורה לשם שמים. ובחיי מוהר"ן אות תצ"ג/ט"ו רבנו אמר שע"י הקושיות שמקשים העולם על הצדיקים יש להם פרנסה/כ. ואמר שבאמת

שהרחמים סתם שאנו מעוררין בתפלתנו אצל השם יתברך, שאלו הרחמים בעצמם יתפללו ויעוררו הרחמים הגדולים, שיהיה נמשך עלינו רחמים רבים משם, ועל ידי זה יהיה לנו ישועה בודאי, וזהו בחינת תפלת הקדוש ברוך הוא כנ"ל: והנה היטב, כי הם דברים נפלאים ונוראים מאד:

ט" חיי מוהר"ן אות תצג - (ג) לענין הקשיות שדרך העולם להקשות קשיות הרבה על הצדיקים, ובפרט עליו שהיו מקשים קשיות הרבה, ענה ואמר בדרך צחות הלא על ידי הקשיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה ועשירות. כי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק על ידי קשיות. כי רבותינו זכרונם לברכה אמרו (שבת ס"ג), אךך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד והקשו, בימינה אךך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא. והשיבו, כל שכן עושר וכבוד. נמצא שעל ידי הקשיות דיכא נמשך העושר והכבוד להצדיקים המימינים בתורה לשמה. כי אם לא היו רבותינו זכרונם לברכה מקשים קשיות זו לא היה שום עושר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא שנראה שבימינה היא רק אךך ימים. אבל על ידי הקשיות שהקשו אךך ימים איכא עושר ליכא, על ידי זה נמשך העושר והכבוד להצדיקים כמו שתירצו שם כל שכן עושר וכבוד. נמצא שעל ידי הקשיות דיכא יש להצדיקים פרנסה כי עקר העושר והכבוד להצדיקים על ידי קשיות: שם אות תצד - (נא) ואף על פי שדברים אלו אמר בדרך צחות שקורין ווערטל ופדיחה, אבל באמת דברים בנ"ו יש בענין זה עמקות גדול וסוד עמק מאד. כי כל הדברים שלו, אפלו דברי צחות שלו שאומר שקורין ווערטליך, יש בכלם סודות עצומות נוראות ועמקות מאד. ואפלו אדם פשוט שיש לו שכל אמתי קצת יכול להבין בהם קצת רמזים נפלאים ונוראים (אמר המעתיק עין בלקוטי א' סימן יב במאמר תהלה לודד ובלקוטי הלכות הלכות תלמוד תורה הלכה ג' ותבין קצת דברי צחות הנ"ל):

כ הביאור בזה עיין פל"ח תורה יב אות ז' ואות ח' ואות ט' - והנה מזה וממה שביארנו לעיל, תבין נפלאות בדברי צחות הקדושה של רבינו ז"ל שאמר פעם אחת שעל ידי הקושיות שמקשין עלינו (היינו עליו ז"ל ועל שאר צדיקי אמת). על ידי זה יש לנו פרנסה ועשירות, כי כל הפרנסה והעשירות נמשך על ידי קושיות כמו שהקשו רז"ל אורך ימים בימינה איכא עושר וכבוד ליכא, ותיירצו מכל שכן עושר וכבוד נמצא שעל ידי הקושיות שהקשו רז"ל בזה הפסוק, על ידי זה נמשך העושר והכבוד של הצדיקים המימינים בה עכ"ל ועיין בשיחות הר"ן שכתב שם הר"ר נתן ז"ל שיש בדברי צחות אלו עמקות גדול: ולכאורה אין לדברים הללו שום ביאור מה ענין הקושיות שהחולקים מקשים על הצדיקי אמת, להקושיא שהקשו רז"ל בהיפוך שמגיע גם להצדיקי אמת עושר וכבוד אבל לפי הנ"ל תבין קצת עומק נפלאות כוונתו הקדושה ז"ל, וגם בזה תבין ביותר מה שנתבאר לעיל כי באמת זו הקושיות שהקשו בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, זהו בעצמו בחינת הייה וההפלה שמפילין את הצדיקים המימינים בה לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד כי כבר נתבאר שבשעה שהצדיק דבוק בבחינת ימינה של התורה, אזי אין חפץ כלל בעושר וכבוד, רק אדרבא מחליף גם השפע של עושר וכבוד גם כן על אורך ימים ואז בודאי לא קשית ליה כלל היכן העושר והכבוד שבימינה, מאחר שאינו חפץ בזה כלל ויודע שבודאי נמשך משם גם שפע גשמיות במכל שכן, רק שהוא אינו חפץ בזה כלל, רק בשפע רוחניות של אורך ימים ובשביל זה מוכרחין להפיל אותו לאיזה בחינת שמאלה ומה בעצמו נמשך מה שהקשה עושר וכבוד ליכא, כי הגם שהעיקר הוא דבוק בבחינת ימינה, ואינו חפץ לנתק עצמו מבחינת ימין ולירד לשמאלה לגמרי בשביל עושר וכבוד חס ושלום, רק על ידי הבחינה הנ"ל שמפילין אותו לאיזה בחינה שמאלה שמשם עושר וכבוד, על ידי זה עולה אז על מחשבתו להקשות היכן העושר והכבוד שבימינה, כי באמת גם עכשיו הוא רוצה להמשיך שפע רק מבחינת ימינה רק שזה שמקשה עושר וכבוד ליכא, זה בעצמו הוא בחינת שגיאה הדקה שנפל לבחינת שמאלה ואז תיכף חוזר לימין וכולל שמאל גם כן בימין, ומתרחץ לעצמו אלא בימינה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד, ועל ידי זה ממשך באמת השפע של עושר וכבוד בקדושה גדולה גם כן מבחינת ימינה, ועל ידי בחינת שמאלה היינו על ידי הקושיות הנ"ל שנמשך מבחינת שמאלה (ועיין לשון הגמרא ופירש"י המובא לעיל ותבין ביותר) ובה ממיילא מיושב ביותר הקושיות המפורסמת הנ"ל שהקשו, הלא בימינה יש גם כן עושר וכבוד, כי זה העושר והכבוד שבימינה נמשך ונצטייר גם כן על ידי הקושיות עושר וכבוד מבחינת שמאלה כנ"ל. והנה מזה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד על ידי הקושיות של עושר וכבוד ליכא כנ"ל, מזה נמשך ושתלשל מה שיש כח להלמדן ללמוד תורת התנא והצדיק שלא לשמה ממש, עד שעל ידי זה מקשה קושיות וחולק על צדיקי אמת שבודאי, ומקבל כח זה מהתורה שבעל פה שלומד, ואז התורה שבעל פה שהיא השכינה כביכול בגלות בפה הלומד כנ"ל ואז הקדושה בבחינת ענינות ודלות גדול, כי מהלימוד שהוא שלא לשמה ממש חס ושלום, אין יכולין להמשיך אפילו עושר וכבוד לישראל בפרט להצדיקים והכשרים שבישראל, כי אז נוטלין העב"ם כל השפע חס ושלום, כמבואר בליקוטי הלכות הנ"ל אך כשהצדיק שומע כל אלו הצירופין של הקושיות והמחולקות של אלו החולקים עליו (שכל זה נמשך בשורשו מבחינת הקושיות של עושר וכבוד ליכא שזו היא הבחינה שגיאה דקה של שמאלה שנפל הצדיק לתוכה בשעת אמירת תורתו, שמזה נמשך הכח שיש להחולקים להקשות ולחלוק עליו), והצדיק לוקח אלו הצירופין ועושה מהם

לוליא קושית הגמ' הנ"ל לא היה לצדיקים ממון כלל כפשוטו של מקרא שבימינה יש רק אורך ימים, דהיינו שכר עוה"ב, כי כידוע כל מה שלוקחים בעוה"ז נחסר מעולם הבא. ועל זה אמר רבי נחמן מהורדינקע שבין שפרנסתם היא רק מכח קושיא ולא כתובה בפירוש במקרא, על כן היא מועטת רק כדי חיותם, אבל נמשך עי"ז ממון בריוח וכ"ש עשירות.

רבנו מבאר כאן שכל זה רק אחר החורבן, וצריך לומר שבזמן שהבית המקדש קיים כיון שהיה יחוד קב"ה ושכינתיה תדיר, היה גם שפע גדול של פרנסה לשכינה ליתן טרף לביתה הם כנסת ישראל, ואז גם מכח הקושיא הנ"ל היה לצדיקים עשירות/כ"א. ורק אחרי החורבן שהסט"א לוקחת את השפע לאומות העולם וישראל פרנסתם רק מהתמצית, לכן השפע שיש לאיש כשר מכח הקושיא הנ"ל הוא רק כדי חיותו אבל לא בריוח וכ"ש לא עשירות.

וכדי שיהיה לו פרנסה בריוח ועשירות בהכרח שיפול קצת לשמאל לשם נשפע השפע אחר החורבן, אלא שאם ישאר שם לא יהיה איש כשר וגם לא יהיה לו ממון דקדושה כלל. ולפי המבואר בלק"ה ת"ת ג' ה' עפ"י תורה יב שזה יכול לעשות רק צדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה משרשה במזל העליון שבכתר לשמאל ומיד לימין לכלול השמאל בימין. על כן נראה שא"א שיהיה ממון דקדושה בריוח לאיש כשר רק ע"י שיהיה מקושר לצדיק גדול מאד שבכוחו להמשיך פרנסה באופן זה.

אלא שאיש כשר מסתמא כל כסופיו הם לדביקות בהקב"ה ועשיית רצונו בשלימות, ולא ליפול ח"ו אפילו לרגע של שלא לשמה, והוא שמח בחלקו ולא חפץ כלל בעשירות שהיא ניסיון שקשה מאד לעמוד בו ולהשאר איש כשר, כמבואר בגמרא שחופש הקב"ה מדה טובה לישראל ולא מצא אלא עניות.

עד כאן ההקדמה

עכְשׁוּ בְּעַתִּים הַלְלוּ, אַחַר חוֹרְבָן בִּי הַמִּקְדָּשׁ כְּפִי שִׁיתְבָּאֵר לְקַמֵּן, קֶשֶׁה מְאֹד מְאֹד שִׁיְהִיָּה מְעוֹת לְאִישׁ פֶּשֶׁר דְּהֵיִינוּ צְדִיק/כ"ב, דְּהֵיִינוּ מִי שְׁזָכָה לְלִמּוּד תּוֹרָה לְשִׁמְחָה, כְּפִי שִׁיתְבָּאֵר לְקַמֵּן. בִּי צְרִיךְ שִׁיְהִיָּה לֹא יְרִידָה גְדוֹלָה מְאֹד, ח"ו, עַד שִׁישִׁיג מְעוֹת בְּח"ו מִה שִׁמְבֹאֵר בְּתוֹרָה יֵב שְׂכָדִי שִׁיְהִיָּה פִּרְנָסָה לְעוֹלָם מִפִּילִין אֶת הַצְּדִיק לְשִׁמְחָה שֶׁל תּוֹרָה דְּהֵיִינוּ לְבַחֵי שֶׁל לִימוּד שֶׁלֹּא לְשִׁמְחָה.

וְאִפְלוּ אַחַר הַיְרִידָה ח"ו מְעַבְדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּהֵיִינוּ לְבַחֵי שֶׁל שִׁמְחָה, עֲדִין לָאוּ פֶּלֶא אֶחָד מְשִׁיג מְעוֹת. בִּי גַם הִרְשָׁעִים וְקָלִי עוֹלָם לָאוּ פֶּלֶא אֶחָד מְשִׁיג מְעוֹת/כ"ג, וְאִפְלוּ אִם מְשִׁיג מְמוֹן, הוּא מְמוֹן בְּלֹא מוֹחִין שֶׁל הַסְּתַפְקוֹת וְשִׁמּוֹר לְרַעְתּוֹ כְּמִבְּוֹאֵר בְּתוֹרָה כִּג שֶׁתְּמִיד מְרַגֵּשׁ חֶסֶד כִּי יֵשׁ לוֹ מִנְה רּוֹצֵה מֵאֲתִים. אָבֵל אִישׁ פֶּשֶׁר בְּאֶמֶת, שְׁאוּחוֹ בִּימִינָה שֶׁל תּוֹרָה, וְרוֹצֵה רַק מְמוֹן דְּקִדּוּשָׁה, רְחוֹק מְאֹד שִׁיְהִיָּה לֹא עֲשִׂירוֹת.

בִּי דַע, שְׁמַיּוֹם שְׁחָרְבַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִפְּלָה הַעֲשִׂירוֹת בְּעַמְקֵי הַקְּלָפוֹת בְּבַחֲיִנַת: "וְתִרְדַּ פְּלָאִים" (אִיכָה א/כ"ד), פְּלָאִים – אוֹתִיּוֹת אֲלֵפִים. כִּי קוֹדֵם הַחוֹרְבָן הָיָה יְחִוּד קַב"ה וְשִׁכִּינְתִּיהָ פָּנִים בְּפָנִים תְּמִיד,

הלכות ומעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, אז נמתק ועולה בחינת שמאלה של תורה ונכלל בימינה, ואז נמשך שפע ועשירות גדול על ידי בחינת שמאלה דייקא כנ"ל. נמצא שהקושיות שמקשין החולקין על הצדיקים נמשכין ונשתלשלין בשורשן מבחינת הקושיא שהקשו רז"ל עושר וכבוד ליכא, שזה בחינת מה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה, ומזה נשתלשל כל כך עד שנכנס ערמימיות בהלמדן וחולק על הצדיקים ומדבר עליהם עתק וכו', ועל ידי זה בעצמו עיקר התיקון כי הוא מכוון גדול מהשם יתברך וכו' כמבואר בפנים כי על ידי זה הצדיק מעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, וחוזר הבחינת שמאלה לשורשה ומקומו, ששם הוא בדקות גדול מאוד והיינו בבחינת הקושיא הנ"ל שמשם נמשך פרנסה כנ"ל.

כ"א צ"ע מתורה ר' כנ"ל. שצדיקים עשירים היום כי בגלגול קודם היו עניים משמע גם בזמן החורבן.

כ"ב ראה תורה קטז תנינא – כי הצדיק הוא בדמות וצ'לם ככל האנשים ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני-אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הפשר נדמה שהולך עם פרפשות ודקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ-ישראל באמת היא מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחינותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ-ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזהר הקדוש פרשת תרומה. אף אף-על-פי-כן בגשמיות לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ-ישראל לשאר ארצות.

כ"ג צ"ע כי לפי המבואר בלק"ה תלמוד תורה ג' אות ד' רשעים וקלי עולם כיון שאוחזים רק בשמאלה של תורה בודאי לא יהיה להם פרנסה כי בשמאל אחיזת הסטרא אחרא אלקים שעל ידם נתעבב השפע.

כ"ד איכה פרק א' (ח) חטא חטאה ירושלם על כן לנידה היתה כל מכבדיה היולה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור: (ט) טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותירד פלאים אין מנחם לה ראה ידוד את עניי כי הגדיל אויב: (י) ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לה:

פרש"י – ותרד פלאים ירדתם נפלאות פלאים הרבה שהכל פלאים שאירע לה מה שלא אירע לכל עיר:

ועי"ז היה נשפע שפע קדושה רוחני וגשמי לישראל, ואז גם בימינה של תורה היה שפע ממון רב מכח הק"ו המבואר בשבת סג. אבל בחורבן נפסק היחוד הזה ואינו אלא בשעת התפילה לזמן מועט/י"ב, ונחסר השפע מאד, על כן השכינה נפלה מאד, ולעומתה קמה הקליפה כמ"ש "ולאום מלאום יאמץ" ועל כן עתה השפע מקבלת הקליפה וישראל מקבלים ממנה מעט. ועל כן בימינה של תורה מכח הק"ו א"א לקבל ממון אלא מעט מאד כדי חיותו, ולא יותר, על כן ההכרח לירד לבחי' שמאלה של תורה בחי' שלא לשמה, להמשיך משם ממון ע"י שמיד חוזר ללשמה וכולל השמאל בימין/י"ב, והיא עבודה קשה של צדיקים/י"ב. **הינו שהאלפים של עשירות דקדושה ירד פלאים, דהינו ירידה גדולה ונפלאה.** דהיינו לשמאלה של תורה דהיינו לבחי' שלא לשמה. כי כל השפע נוטלים האומות וישראל נזונים רק מהתמצית, דהיינו מעט כדי חיותם ולא יותר. והוא שאמר ותרד פלאים דהיינו נפילה אחר נפילה, ע"י שהשכינה נפסק ממנה השפע ועי"ז ישראל נפלו מאד מהדעת, והתגברה עליהם תאוות ממון, שהיא עבודה זרה, על כן קשה מאד שיהיה ממון כשר לאיש כשר, כמבואר בלק"ה/ח"ב שעיקר החורבן היה על עבודה זרה, שאע"פ שביטולה בבית שני, אבל נשארה בתאוות ממון כמבואר בתורה כג, שעל כן קשה מאד לזכות לממון דקדושה.

אלשיך – ותרד פלאים שלא בהדרגה, כי היה לה מדה כנגד מדה היא לא שתה לבה אל ההדרגה, גם רעתה באה שלא בהדרגה.

לחם דמעיה (רבי שמואל די אריוא) – ותרד פלאים מלשון (שופטים יב, יח) והוא פלא, כי כשם שהיא העלימה והסתירה מה שהיה עתיד לבא עליה על רוע מעלליה ולא זכרה אחריתה, גם קץ גלותה וסוף זמן ירידתה נעלמה ונסתרה, והוא ותרד פלאים מלשון והוא פלא, ירידתה נסתרה, ולפי שאינה יודעת מתי קץ פדותה אין לה נחמה כלל. **עוד שם** – ותרד פלאים, כשם שבעלותה ממצרים עלתה על ידי פלאים ונסים ונפלאות כן בירידתה לא ירדה אלא על ידי פלאים נסים ונפלאות וכמ"ל (איכ"ר ד, טו) שנשקעה החומה מאליה ונכנסו בה האויבים,

קינת סתרים (רבי אברהם גלנטי) – ותרד פלאים למטה בסוד הגלות אין מנחם לה בווהר פרשת אמור שמאחר שאין ייחוד בזמן זה מה תועלת יש בתפילתנו ועסק התורה ותיריך התם מכל מקום סעיד יסמוך לה לכנסת ישראל והעניין שהוא נקראת סוכת דוד הנופלת בכל יום ויום נופלת ולכך אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו וזהו נופלת בכל יום תמיד התורה והתפלה עביד סעידו וסמיכו שאם עתידה ליפול בכל יום כחוט השערה לא יפול כי אם כחצי חוט השערה וזהו ותרד פלאים ירדה בפלא לפי שאין מנחם לה לא היה מי שינהל לה ואין מחזיק בידה למעבד לה סעידו וסמיכו.

פרי עץ חיים – שער התפלה – פרק ז – קודם שחרב בית המקדש, לא היה פירוד בין זעיר ונוקבא, ותמיד היו פב"פ. (א) כי מעולם לא היו מסתלקין המוחין מהם, וכמ"ש אצלנו במקומו: הגהה (א) צמח - לכן הזהיר שלא תעשה תפילתך קבע, כמאמר רז"ל: ואמנם אחר שנחרב בית המקדש בעונותינו, נסתלקו המוחין מזו"ג, ולכן אנו צריכין להתפלל תמיד בכל יום, כדי להחזיר למקומן את המוחין כדי שידווגו וז"ל. אבל קודם שנחרב, היו זו"ג פב"פ זיווגיהו לא פסיק, וכמעט שלא היינו צריכין להתפלל, כי לא היה בהם חסרון, ולא היו צריכין אל תפילתנו, כדי להמשיך מוחין לזו"ג לזווגם פב"פ, כי מעולם לא היו מסתלקין המוחין מהם. ואמנם אחר גמר התפלה, חוזרים המוחין להסתלק, וחוזר הדבר לכמו שהיה, ולכן החסידים לא היו הולכין תיכף לבתייהם אחר שהתפללו, אבל היו שוהין שעה אחת אחר התפלה, כדי שעל ידיהם יגמרו ויוסיפו כח למעלה ולא יסתלקו המוחין מהרה, וגם המוחין יתעכבו ברישא דזעיר ונוקבא שעה אחת יתירה אחר התפלה:

כמבואר בלקוטי הלכות יו"ד הלכות תלמוד תורה הלכה ג (עפ"י תורה יב) אות ד' – כי באמת אף על פי שהפרנסה נמשך מביחית 'שמאלה', אף על פי כן אי אפשר להמשיך הפרנסה כי אם בשנכחל שמאל בימין. שמשם נמשכין כל ההשפעות מכלליית שמאל בימינא, כידוע (זהר ויחי רמד). כי בשנכחל חס ושלום לביחית שמאל לגמרי – בודאי לא יהיה לו פרנסה כלל, כי משמאל אחיות הסטרא אחרא, שהוא אלהים אחרים שעל ידם נתעבב השפע, כמו שכתוב: 'וסרתם ועבדתם אלקים אחרים ועצרת את השמים ולא יהיה מטר' וכו'. כי אין צריך לפל לביחית שמאל רק לציר השפע שם, כי שם נצטיר השפע העליונה שאין בה שום ציור. נצטירת שם לביחית עשירות ופרנסה, אבל אחר כך צריך תכף לחזר לימין ולכלל שמאל בימין כדי שייכל להמשיך העשירות והפרנסה לעולם, כי עקר הפרנסה על ידי ימין, שהיא ביחית חסד, כמו שכתוב: (תהלים קלו, כה): 'נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו':

שם אות ה' – ... ועל כן אי אפשר להשיג ולהמשיך פרנסה דקדושה לעולם, כי אם פשוט צדיק גדול כל כך, עד שיכול לעלות עד עתיקא קדישא, שהוא ביחית המול העליון ששם שרש כל ההשפעות כנ"ל. ושם כלל ימינא, ואין שם שום חלוק בין ימין לשמאל, וזה הצדיק שזוכה לביחית זו הוא יכול להכלל שמאל בימין, כי אף על פי שהוא נופל לשמאל – הוא יודע שבאמת גם השמאל הוא ימין, כי הוא יודע שרש ימין ושמאל בשרשם שהוא עתיקא. ששם כלל חד כלל ימינא. ושם עקר שרש ההשפעה. ועל כן זה הצדיק אינו יורד לשמאל כי אם לציר השפע שם לעשירות, אבל אחר כך תכף הוא חוזר משמאל לימין וכולל שמאל בימין, וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה, כי הוא מוציא כל העשירות משמאל לימין. בביחית 'אחרי כן יצאו ברכש גדול', וכמו שכתוב (ויקרא כו, ג): 'אם בפקתי תלכו' – על מנת שתהיו עמלים בתורה. 'עמלים' דיקא כנ"ל, לעמל לברר ולגרש אחיות הקלפות הנאחזין בשמאל מן העסק התורה וכו' כנ"ל. אזי ונתתי גשמיכם בעתם, כי עקר הפרנסה על ידי זה כנ"ל:

לקוטי הלכות חו"מ הלכות גניבה הלכה ב (עפ"י תורה כב) אות ט' – כי המקדש הוא ביחית עינים, בביחית (יחזקאל כד, כא): 'הנני מחלל את מקדשי וכו' מחמד עיניכם', כמו שכתוב (מלכים א, ט ז): 'והיו עיני ולבי שם'. כי שם כל השבעים פנים לתורה, ביחית שבעים סנהדרין שהיו יושבים בבית המקדש, שמהם יצא תורה, ושם ביחית אור הפנים, בביחית (דברים טו, טו): 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר', כי שם מאיר אור הפנים, ומשם יוצא כל הפרנסה והשפע לכל העולם בביחית לחם הפנים, הינו פרנסה דקדושה הנמשך מאור הפנים. ועקר חרבן בית המקדש על ידי חטא עבודה זרה שעברו, שזהו ביחית פגם תאות ממון, ביחית 'אליהו פסח וזהב', ועל כן נאמר בחרבן בית המקדש (יחזקאל ז, יט): 'בספם בחוצות ישליכו וזהבם לנדה יהיה', שזהו ביחית פגם תאות ממון, כנ"ל במאמר הנ"ל, עין שם. וזה ביחית הבכי על חרבן בית המקדש – לתקן פגם עינים, כנ"ל. וזה ביחית (איכה א, טו): על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם וכו'. על אלה – ביחית (שמות לב, ד): 'אלה אלקיך ישראל', כמו שאמר רבותינו ז"ל (זהר ויחי רכח). הינו פגם עבודה זרה פגם תאות ממון. וזהו עיני עיני – שתי פעמים עין, שהוא על פגם תאות ממון שפוגמין בשתי עינים, בעין ימין ועין שמאל, שזהו ביחית שתי פעמים שבעים קלין, ביחית כפולים כפולתה, ביחית מאה וארבעים קלין כנ"ל, ועל כן עיני עיני

על-פן בהכרח שיהיה לו לאיש הכשר כיון שאוחז בימינה של תורה, ח"ו ירידה גדולה מאד לשמאלה של תורה דהיינו קצת שלא לשמה קדם שבא לעשירות, דהיינו אלפים מזמנים, ועדין הוא ספק פנ"ל.

אבל איש פשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות, ואף-על-פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים בשרים שיש להם מעות/כט, אבל הוא כבד וקשה מאד מאד כנ"ל עפ"י תורה יב וגם עיין תורה כג כמה צעקות כפלים כילודה ב"פ ע' קלין, צריך איש כשר כדי להוליד ממון דקדושה שלא יהיה עושר שמור לבעליו לרעתו. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. אולי כי נסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני, ועל צדיקים מדקדק הקב"ה כחוט השערה.

גם באמת, אף-על-פי שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אף-על-פי-כן אין להם עשירות גדול מזמן פמו שיש להקלי עולם שיש להם אלפים ורבבות אדמים מזמנים, הכוונה בזמן רבנו שלא היו בנקים, ולא כל כך פתויים לבזבז עליהם ממון רב. אבל היום גם לקלי עולם עפ"ר אין מזומן כי מתגבר עליו תאוות הממון ולא שמח בחלקו, ומוציא יותר ממה שיש לו, ולוקח הלוואות עד שעיקר החילוק בין עשיר קטן לעשיר גדול, זה שלעשיר גדול מלוה הבנק סכום גדול יותר וע"כ הוא בעל חוב יותר. אבל איש כשר שאוחז בימינה של תורה ולומד לשמה ורוצה רק ממון דקדושה, א"א שיהיה לו ממון בריחוק רק ע"י ירידה לשמאל ומיד חזרה לימין, וכל שכן אם הוא גם עוסק באיזה השתדלות של פרנסה הוא בסכנה שתתגבר עליו הקליפה, של תאוות ממון, פי עכשו קשה וכבד מאד שיהיה להפשרים עשירות פנ"ל.

וכמו שאומרים בשם רבי נחמן זקני וסבא של רבנו ז"ל/ל^א שאמר על מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת סג.)/ל^א על הפסוק "ארץ ימים בימינה" (משלי ג.)/ל^ב ואמרו רבותינו ז"ל היתכן

ירדה מים, פנ"ל. וזהו כי רחוק ממני מנחם וכו' – פי על ידי תאוות ממון נופלין שתי נפילות, נפילה אחר נפילה, חס ושלום, פי פגם שתי פעמים בהשבעים קלין, ועל פן צועקת השכינה עליו שתי פעמים השבעים קלין בחינת קלני מראשי קלני מזרועי פנ"ל. וזהו כי רחוק ממני מנחם – רחוק דיקא, פי, בביכול, נתרחק ממנו השם יתברך על ידי פגם תאוות ממון, שעל ידי זה נפל נפילה אחר נפילה, חס ושלום, עד שנתרחק ממנו השם יתברך פנ"ל בבחינת (איכה א, ד): "ותרד פלאים", פמוכא בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (שיחות הר"ן סימן ד) שזה נאמר על העשירות דקדושה שנפל מאד, בבחינת "ותרד פלאים", פי על ידי פגם עבודה זרה על ידי תאוות ממון נופלין מאד בשתי בחינות נפילות, בבחינת "ותרד פלאים", ואז יורד העשירות דקדושה וכו', פנ"ל. ועל פן נאמר בקץ הגאולה (דניאל יב, ו): "עד מתי קץ הפלאות", פי הקץ נפלא מעין כל ונסתר ונעלם מאד, וכל זה על ידי פגם עבודה זרה של תאוות ממון – שהיא ירידה בפולה, בבחינת "ותרד פלאים", ועל פן אין יודעים עד מתי קץ הפלאות, פי מי שנפל לתאוות ממון – קשה לו מאד מאד לעלות משם, פמוכא בדברי רבנו ז"ל בהמעשה של הבעל תפלה (ספורי מעשיות יב). פי עקר הגאולה על ידי משיח צדקנו, שיבוא במהרה בימינו – תלויה בתקון תאוות ממון – שיתתקן על ידי משיח, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן יג), בבחינת (ישעיה ב, כ): "ישלף האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו" וכו', פי על ידי משיח יהיה תקון הברית, פמוכא, בבחינת (שם יא, יב): "ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה קבץ מארבע כנפות הארץ", ועל ידי תקון הברית יתקן פגם תאוות ממון פנ"ל, ואז יבנה בית קדשנו בית חיינו ותפארנו, ששם הוא בחינת תקון תאוות ממון, בחינת אור הפנים אנפין נהירין. ועל פן נאמר (ישעיה מ, א): נחמו נחמו עמי וכו' – שתי פעמים נחמו, בחינת נחמה בפולה, פי ירדו בכפלים, בבחינת פי לקחה מיד ה' כפלים ככל חטאתיה, הינו בחינת פגם תאוות ממון, שהפגם הוא בבחינת כפלים, בחינת שבעים קלין בפולין פנ"ל, ועל פן רחוק המנחם, רחוק דיקא פנ"ל, עד שיבוא גואל צדקנו וינחמנו בכפלים בבחינת נחמו נחמו פנ"ל, במהרה בימינו, אמן.

כט עיין תורה ר' – הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרמז במשנה (אבות פרק ד'): 'כל המקים את התורה מעני סופו לקימה מעושר', והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קימו התורה מעני, על כן זוכים עתה לקימה מעושר:

ל ר' נחמן מהורודינקע סבו של רבנו, היה מגדולי תלמידיו ומבני ביתו של הבעש"ט. בנו ר' שמחה נשא את פיגא בת אדל בת הבעש"ט ורבנו הוא בנם הבכור.

לא שבת דף סג. – א"ר ירמיה א"ר אלעזר שני תלמידי חכמים המחדיין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם שנאמר (תהילים מה-ה) והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדרך ולא עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר (תהילים מה-ה) צלח רכב יכול אפילו שלא לשמה תלמוד לומר (תהילים מה-ה) על דבר אמת יכול אם הגיס דעתו ת"ל (תהילים מה-ה) וענוה צדק ואם עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמר (תהילים מה-ה) ותורך נוראות ימיך רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה דאמר רבא בר רב שילא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא א"ר ששת מאי דכתיב (משלי ג-טז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינין בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא.

פרש"י – למיימינין. של תורה שמפשפשו טעמיהן בדקדוק ובוררין כימין המיומנת למלאכה: עושר וכבוד ליכא. בתמיה כיון דאיכא אורך ימים כ"ש עושר וכבוד: למשמאלין בה. שאין יגיעים בה כל צרכן אי נמי מיימינין בה עוסקין לשמה משמאילים שלא לשמה:

לב משלי פרק ג' (יג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: (יד) פי טוב סחרה מסחר קסף ומחרוץ תבואתה: (טו) יקרה היא (מפניים) מפנינים וכל חפציה לא ישוו בה: (טז) ארץ ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד:

פרש"י – בימינה. למיימינים בה ועוסקים בה לשמה אורך ימים וכ"ש עושר וכבוד ולשמאילים בה שעוסקים בה שלא לשמה מ"מ עושר וכבוד יש:

שבימינה של תורה רק 'אַרְךָ יָמִים אֵיפָא [יש] עֶשֶׂר וְכָבוֹד לֵיפָא [אינן]? וְאָמְרוּ 'פֶּלֶשְׁפֶן עֶשֶׂר וְכָבוֹד!' וביאר רבנו בחי"מ/ל"ג שבאמת לעוסקים בתורה לא היה ראוי שיהיה ממון כפשוטו של מקרא שרק בשמאלה עושר וכבוד, ורק מכח הקושיא הזו והקל וחומר יש לאיש כשר קצת מעות. וְאָמְרוּ רַבֵּי נַחֲמָן מִהוֹרְדִינְקָה תַלְמִיד הַבַּעַשׁ"ט [סבא של רבנו] זצ"ל שְׁהוּא רַק פֶּלֶשְׁפֶן, הֵינּוּ שְׁבוּדָאֵי הוּא קַל־וְחֻמְרָא אֲמִיתִי שֶׁהָרִי הֵם צְדִיקִים שְׁלוֹמֵדִים תּוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, וְכַל־שְׁפֶן שְׁרָאוֹי שְׁיִהִיָּה לְהֵם עֶשֶׂר וְכָבוֹד, אָבֵל בַּפְּסוּק הוּא לֹא כְּתוּב בְּפִרוּשׁ אֵלָא רַק נִלְמַד מִקַּל וְחֻמְרָא, עַל כֵּן הוּא עוֹשֶׂר וְכָבוֹד מוּעֵט. פִּי אָף עַל פִּי כֵּן אֵין לְהֵם מְזֻמְנִים בְּמָה אֲלָפִים אֲדוּמִים, וְכַנ"ל/ל"ד. וְרָאָה בַּפֶּלֶשׁ/ח/ל"ה עַל תּוֹרָה יֵב שְׁקוּדֵם שֶׁחָרַב הַבַּיִת הִיָּה מִמּוֹן בְּשַׁפַּע לְאִישׁ כְּשֶׁר מִכַּח הַקַּל וְחֻמְרָא הַנִּל, וְרַק אַחֲרֵי חוֹרְבַן בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הַתְּגַבְרָה שְׁלִיטַת עֶשׂוֹ וְהֵם נוֹטְלִין כָּל הַשַּׁפַּע וְיִשְׂרָאֵל נִיזוּנִים רַק מִהַתְּמַצִּית כַּמְבוּאָר בְּזוּהָר (תְּרוּמָה קִנְיָה/ל"ו) עַל כֵּן מִכַּח הַק"ו הַנִּל א"א לְקַבֵּל אֵלָא מֵעַט מְאֹד פֶּרְנִסָּה אֵלָא כְּדִי חִיוּנוּ, אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה צְרִיךְ לִירֹד לְשִׁמְאָלָה לְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם כַּנ"ל. עוֹד רָאָה מָה שֶׁכְּתַב בְּשַׁעֲרֵי אוֹרָה/ל"ז שֶׁבְּחוֹרְבַן הַתְּגַבְּרוּ ד' קְלִיפּוֹת שֶׁהֵן ג' טַמְאוֹת וְקְלִיפַת

ל"ג חיי מוהר"ן אות תצג - (ג) לענין הקשיות שדרך העולם להקשות קשיות הרבה על הצדיקים, ובפרט עליו שהיו מקשים קשיות הרבה, ענה ואמר בדרך צחות הלא עלידי הקשיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה ועשירות. פי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק עלידי קשיות. פי רבותינו זכרונם לברכה אמרו (שבת ס"ג): 'ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד והקשו, בימינה ארך ימים איפא, עשר וכבוד ליפא. והשיבו, פלשפן עשר וכבוד. נמצא שעלידי הקשיא דיקא נמשך העשר והכבוד להצדיקים המיימינים בתורה לשמה. פי אם לא היו רבותינו זכרונם לברכה מקשים קשיא זו לא היה שום עשר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא שגראה שבימינה היא רק ארך ימים. אבל עלידי הקשיא שהקשו ארך ימים איפא עשר וכבוד ליפא, עלידי זה נמשך העשר והכבוד להצדיקים כמו שתמצו שם פלשפן עשר וכבוד. נמצא שעלידי הקשיות דיקא יש להצדיקים פרנסה פי עקר העשר והכבוד להצדיקים עלידי קשיות:

יד תולדות יעקב יוסף - פרשת שלח - אות יד - בש"ס לעולם יעסוק אדם בתורה אף שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. והקושיא מאי לעולם וגו', ועוד מה יעסוק ה"ל ילמוד. ונראה לי דמבואר בכתבים מבטלין ת"ת להוצאת המת והכנסת כלה וכו' (מגילה ג ע"ב). והט"ז בא"ח סי' מ"ז פירש לעסוק בד"ת הוא פלפול. ומצי' האר"י וזה"ה למד הלכה בפלפול תחלה לשבר הקליפות, ואח"כ למד פנימית התורה שהיא הכנסת כלה. וז"ש לעולם יעסוק אדם בתורה, ר"ל פלפול שהוא שלא לשמה לשם ה' רק לשבר הקליפות, שמתוך זה בא לשם ה' ודו"ק. בשם מוהר"ר נחמן מהרדינקי, בש"ס אורך ימים בימינה ומשמאלה עושר וכבוד (שבת סג), והענין כי למיימינים אורך ימים מפורש, אבל עושר אינו מפורש רק זאת במכל שכן, והבן ודפח"ח:

ושם חוקת אות ה' - ונראה לי דכתבתי במ"א (האזינו סימן ב'), מה שאמרו חז"ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין (ב"ב כה ע"ב), כי אחז"ל ארך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, אטו ארך ימים איכא עושר וכבוד ליכא וכו', אלא ארך ימים וכל שכן עושר וכבוד וכו' (שבת סג). ושמעתי בשם הרבני מהר"ן, כמו שאינו מפורש עושר וכבוד למיימינים, רק דאתי במכל שכן, כך לא נראה עשרן, רק שע"כ מתפרנס בטוב וכל צרכו בכבוד כמו העושר, ואין היתרון כי אם ראות עין עשיר בעשרו וכו' ודפח"ח. וז"ש הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין, שיהיה דעתו נוטה בלימוד התורה ועשיית המצות להחכים שהוא בימין, או להעשיר שהוא בשמאל. ובאמת עיקר התכלית לבלתי סור מן המצוה אל א' מהכוונה הנ"ל ימין או שמאל, רק לקיים גזירות המלך. כמו שמצינו באהרן שלבש בגדי כהונה לקיים גזירות המלך ולא לגדולתו וכו' יעו"ש.

ל"ה פרפראות לחכמה - סימן י"ב תהלה לדוד סוף אות ג' - אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונין רק מתמצית כמבואר בזה"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה), וזה מדוקדק בדבריהם ו"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

ל"ו זוהר תרומה דף קנב - והשתא דיישראל אינו בגלותא ועתה שישראל הם בגלות, על אחת כמה וכמה דנטלי מוונא על חד תרין על אחת כמה וכמה שכל האומות מקבלות מוונת על אחת שתיים, כלומר שהם נוטלים עתה חלק יותר ממה שנטלו קודם הגלות כדי שיגיע מהם התמצית לישראל, ומפרש ואמר כי במונא דהווי ישראל בארעא קדישא בשעה שישראל היו בארץ הקדושה ובית המקדש היה קיים, הנה נחית לון מוונא מאתר עלאה היה יורד להם שפע המון ממקום עליון לסינו ממלכות לאלילות, ואינון יהבי חולק תמצית לעמין והם נתנו חלק התמצית להאומות, ועמין בלהו לא איתונו אלא מתמצית וכל האומות לא נונו אלא מתמצית, לפי שישראל היו יושבים ראשונה במלכות שמים ומקבלים עיקר השפע ונותנים תמצית לשרי אומות העולם והם היו מפרנסים את אומותם למטה, והשתא דיישראל אינו בגלותא איתפך בגוונא אחרא ועתה שישראל הם בגלות והשכינה גתה בין השרים נתפך הדבר באופן אחר, שהשכינה משפעת שפע מרובה אל שרי האומות כדי שיגיע קצת שפע לפינת ישראל.

ל"ז ראה שערי אורה (לרבי יוסף גקטליא) שער ה' ספירת יסוד - דע כי שבעים השרים, נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל, ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע, הרי ישראל לביזה ולקלס לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות. והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות. ועל זה צעק שלמה המלך ע"ה ואמר, תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלך (משלי ל' כ"א), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל. ונבל כי ישבע לחם" (שם), אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים, שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות, יקבלו השרים אותו השפע, וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל, אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב. ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל, ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה. ועל זה אמר הנביא, הן לא קצרה יד יהו"ה מהושיע ולא כבדה אזנו משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כ"ט ב'):

נגה (הנזכרות ביחזקאל א) ומפרידות בין ה' לישראל וגזולות את השפע ליתן לחיצונים ואומות העולם. והיינו המבואר בפרי עץ חיים הנ"ל שאחר החורבן נפסק היחוד קב"ה ושכינתיה שהיה תדיר, ועל כן השכינה חסרה ואין לה ליתן טרף לביתה אלא מעט מהתמצית שמקבלת מהאומות.

ואולי אפשר להוסיף מה שדייקא ע"י ק"ו נמשך פרנסה, עפ"י המבואר בספרים/לח"ו שק"ו ב"ג מדות שנדרשת התורה, הוא כנגד שם א-ל שבי"ג תיקוני דיקנא/לט"ו, ושם קל הוא חסד כמ"ש "אל חסד כל היום", נמצא שע"י ק"ו מעוררים מדת החסד וע"ז נשפע השפע גם לימין.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה ד' קשה שיהיה מעות לאיש כשר

ביאור הפל"ח (על תורה יב) אות י' בקיצור כיצד הצדיק ממשיך פרנסה.

ולבאר הדברים ביותר קצת וברוך קצרה הוא, כי עיקר מה שממשיך הצדיק פרנסה על ידי שנופל לבחינת שמאלה, הוא רק על ידי שחוזר אחר כך תיכף לבחינת ימינה, וכולל גם שמאלה בימינה, ועל ידי זה עיקר המשכת השפע כמבואר בליקוטי הלכות הלכה הנ"ל והנה השגת הצדיקים הגדולים האמיתיים בלימוד תורתם הוא בבחינת עתיקא, ששם כולא ימינא ולית שמאל ועושר תמן, כי אף על פי שעיקר שורש העשירות נמשך רק משם, אבל אי אפשר לקרותו בשם עושר כי שם כולו רוחני בבחינת אורך ימים בימינה ולא שייך שם להקשות כלל עושר וכבוד ליכא כנ"ל רק מחמת שצריכין להמשיך לישראל גם עושר וכבוד, על כן מפילין אותו קצת בדקות גדול לבחינת שמאלה, וזהו בעצמו מה שמתחיל לעלות על דעתם להקשות עושר וכבוד ליכא כנ"ל, שזה בערך מעלתם כמו איזה נטייה קצת אל בחינת שמאלה, ששם שייך עושר וכבוד רק מגודל קדושתם וצדקתם אינם שוהים הרבה במדריגה זו שמשם בחינת הקושיא הנ"ל, רק שתיכף חוזרין למקומן שהוא בחינת ימין ומתריצין לעצמן אלא וכו' כל שכן עושר וכבוד שבזה כוללין הבחינת שמאלה גם כן בימינה, כי מגלין שגם הבחינת עושר וכבוד שבשמאל נמשך בשורשו רק מבחינת ימין, היינו מבחינת עתיק ששם כולא ימינא, רק ששם אינו ניכר השפע של עושר וכבוד מחמת גודל קדושת הארת השפע של בחינת אורך ימים שנמשך משם כי הקטנות בטל לגבי הגדלות רק על ידי שנפל הצדיק גם לבחינת שמאלה על ידי הקושיא הנ"ל, ועל ידי ששב וחזר ונכלל בימין שזה בחינת התירוץ של כל שכן עושר וכבוד, על ידי זה זוכה להמשיך הפרנסה דקדושה לישראל רק שמחמת הנטייה קצת לשמאלה, מזה בא השורש של בחינת הלימוד שלא לשמה, שהוא בחינת גלות השכינה שעל ידי זה מתמעטת השפע ביותר אך על ידי שזה

...לפיכך אמר דוד, "כל גוים סבבוני בשם יהוה" כי אמילם, כלומר, באים להצר אותי ולהרע אתי, אבל איני מתיירא מהם ולא מן השרים העליונים שלהם. ומה טעם, לפי שחלק יהוה עמו, וחלק ישראל הוא יהוה שהוא אדון כולם ומפרנס כולם, ולפיכך אמר "בשם יהוה" כי אמילם, ומהו לשון אמילם, דע שאותן הארבעה ראשים שניתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהיכנס בין ישראל ובין יהוה כשישראל חוטאים, אותם הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום, אלו הארבע קליפות, השלש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהוה, דקה: ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה כשהיו ישראל בגולה, דעו ישראל כי הארבע הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהוה, לפיכך אתם בגלות בבל. כיצד, בתחילה אמר, נפתחו השמים ואראה מראות אלהיים (יחזקאל א' א').....

לח **אגרא דכלה** (רבי אלימלך שפירא מדינוב) פרשת מקץ - שם במדרש וב"ר פצ"ב ז' הן כסף וגו', תני ר' ישמעאל זה אחד מעשרה קל וחומר שכתובים בתורה וגו', עיי"ש סידורם, כבר קדם מאמרינו כמה פעמים בנוסח שאנו אומרים בשבת ובכ"ז ישתבח וכו', בכ"ז הוא ע"ב חס"ד, ישתבח"י פעמים חס"ד, להורות התפשטות מדת החסד מנקודה לפרצוף שיעור קומה שהוא עשרה, והנה כבר ידעת מדת קל וחומר הוא נגד שם א"ל שבי"ג מדות, ושם א"ל בעולמות הוא חסד, חסד אל כל היום ותהלים נב ג, על כן תמצא עשרה קל וחומר בתורה להתפשטות החסד בשיעור קומה, ואם תדקדק בדברי המדרש הנה סידר אותם שלא כסדר הכתובים בזמן, אבל הנראה שסידרם כסדר שיעור קומה, והמשכיל יתבונן הנה השבטי ישרון בראותם כי הדין מתוח עליהם עשו קל וחומר כדי לעורר מדת אל שהוא חסד הנשפע בעולמות, וזה שתמצא מה שהשיב להם האיש אשר על בית יוסף גם עתה כדבריכם כן הוא האיש אשר וכו' יהיה לי עבד ואתם תהיו נקיים, הנה הדבר הזה תמיה אין הוא כדבריהם, הלא הם אמרו אשר ימצא הגביע בידו יומת והם יהיו לעבדים, אך כוונת האיש היה על קל וחומר ששמע מדבריהם בכדי לעורר החסד, הנה אמר להם גם עתה כדבריכם כן הוא, שאעשה אתכם חסד במה שאתם תהיו נקיים:

וראה גם **ספר צבא אהרן** (הרב אהרן וויעדער) סימן ל' אות ג' עמ' ריט - ונראה בהקדם דבריו הקדושים של רבינו הקדוש מוה"ר המגיד דב בער ממעוררטיש ז"ע ועב"י, **והובא בספר הקדוש בני יששכר** (אלול מאמר ב אות ז), דשלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן הם נגד י"ג מדות של רחמים, ובמדת קל וחומר מעוררים מדה ראשונה, ולכך כשהתפלל משה על אחותו (במדבר יב יג-יד) א"ל נא רפא נא לה הנה רצה לעורר מדת א"ל, השיב לו הקב"ה ואביה ירק ידך בפניה ופירשו רז"ל (ב"ק כה ע"א) קל וחומר לשכינה י"ד יום, היינו לימוד ק"ו ויתעורר מדת א'. ועיין בספר הקדוש **צמח דוד** (פרשת בראשית) שביאר בזה ענין שנשאו הדשאים קל וחומר בעצמן, ידידע שרוב רפואות שבעולם נעשים מדשאים, לזאת כשנבראו הדשאים שיהיו לרפואות בני אדם לא אמר להם למיניהם בכדי שישאו קל וחומר בעצמן לעורר הקל וחומר כנגד שם א"ל שהוא שם הרפואה עיי"ש. ועיין גם **בבית האוצר** (מערכת א-י כלל נו אות טז) שכתב על פי זה טעם דאין עונשין מן הדין היינו קל וחומר, כיון שקל וחומר ממדת הרחמים עיי"ש. ובגמרא (שבת פז ע"א) שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה כאן וישראל מומרים על אחת כמה וכמה וכו', ויש לומר שהתכוין בכך לעורר רחמים על ישראל ממדת חסד א"ל כל היום, ולכן דרש קל וחומר כדי לעורר מדת א"ל.

טז **בבני יששכר עם הגהות הצבי לצדיק כתב** - יסוד זה מובא בספרי רבי אלימלך שפירא מדינוב פעמים רבות וכבר נזכר בספד"ק אור תורה פ' בהעלותך, מגיד דבריו ליעקב אות קמ"ז, ערבי נחל ויצא, קדושת לוי פ' תשא ד"ה ויעבור בשם הה"ק המגיד ממעוררטיש, ומקורו רמזו בזוה"ק פנחס רכ"ח ע"א תליסר מכילין דרחמי דאורייתא דאתמר בהון ב"ג מדות התורה נדרשת עיי"ש, פי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים כנגד י"ג מדות הרחמים לעורר אותם, דהיינו כשאנחנו דורשים מדת ק"ו מעוררים מדת א"ל שכנגדה, ובגירסה שוה מעוררים מדת רחום, ובבנין אב מתעורר וחונן וכו'.

הלמדן שלומד שלא לשמה הוא חולק ומקשה על הצדיקים, והצדיקים בונים מזה הלכות ומעלין השכינה מגלותה, על ידי זה חוזר השפע אל הקדושה, בבחינת כל שכן עושר וכבוד כנ"ל: